

APRÓ KÖZLEMÉNYEK.

Circus cyaneus (L.) és Falco peregrinus Tunst. közös vadászata. Az elmúlt ősszel többször megfigyeltem e két ragadozó közös vadászatát. Tudvalevően az apróvad (Perdix, Phasianus) nagyrésze — kivéve a magányosokat és tapasztalatlan fiatalokat — úgy védekezik a vándorsólyom támadása elől, hogy meglapul, ha a rettegett szárnyas rablót meglátja közeledni. A vándorsólyom gyorsaságánál fogva nem képes a földön lapuló madarat megfogni. A kékes réti héja ellenben addig csapkod le rájuk — az ügyetlenebbet meg is fogja — míg fel nem repülnek. Ekkor a vándorsólyomnak biztos zsákmányul szolgál egy-egy darab, ha csak biztos buvóhely (ördög-cérna, kökény) nincs a közelében. Gyakran megfigyeltem, amint a lapuló fogolycsapatra a kékes réti héja vágott és felzavarta, ekkor a Circust mintegy 100—120 lépésnyire követő vándorsólyom a gondolat gyorsaságával ott termett és a repülő csapatból leütötte a maga zsákmányát. Ebből ő jólakott, a kékes réti héjának csak a vad értéktelen része jutott. Gyakran láttam, hogy a vándorsólyom az őt zsákmánya elfogyasztásában zaklató kékes réti héjának esetleg gatyás ölyvnek a zsákmányt átengedte és a maga részére ujat fogott.

Graefl Andor, Kétútköz.

Vadlibák számaránya a Hortobágyon 1931 őszén. A múlt őszi folyamán háromízben voltam a Hortobágyon vadlibázáson. Számbelileg a libák között ismét a nagy lilik, *Anser albifrons* SCOP. volt 95%-kal képviselve. A vetési lúd, *Anser fabalis* (LATH.) az összes libáknak csupán 5—6%-át tette.

Graefl Andor.

Téli megfigyelések a Hanságból. Február 2-án bejártam a Hanság sopronmegyei részének keleti oldalát. Ezen körülbelül 30 kilométeres körutamon a következő madarakat figyeltem meg: *Anser fabalis* (két kis csapat); *Anas platyrhynchos* és *Nyroca nyroca* (néhány kisebb csapat; vegyesen is). *Turdus pilaris*, egy 30 tagú csapata a réteken keresgélt. Egy *Lanius excubitor* boglyákon és egyedülálló fákon lesett zsákmány után, közben függőgetett is, mint nyáron, de nem talált semmit, míg figyeltem. Velem szemben igen óvatos volt. A mosonmegyei Frigyes főhercegféle tőzeggyár környékén nagy csapat sirályt láttam repülni, de a távolság miatt a fajt nem tudtam meghatározni. A ragadozók közül egy öreg hím kékes réti-héját és mintegy tíz darab ölyvet láttam, melyeknek körülbelül fele gatyás ölyv, fele egerészölyv volt. A hansági erdőben fészkelő egerészölyv állomány egy része — úgy látszik — az enyhe tél miatt nem vonult el. A Hanság-csatorna mintegy 6 km szakaszán végighaladva többször felvertem egy ölyvet, mely viselkedésével első látásra feltűnt. Elég közelre megvárt, majd lomhán és tétovázva felemelkedett és a réti héjakhoz hasonlóan a csatornaparti nádtorzsok felett fürkészve nem sokkal odébb megint leszállt a bozótba. Mikor utol-utolértem, ezt többször is megcselekedte, míg vagy 5 km üldözés után kis kerülővel a hátam mögé tért vissza. Messzelátómon, amennyire a hatalmas szélben megfigyelhettem, a muszka ölyvre emlékeztetett. Jóval kisebb és karcsúbb volt az egerészölyvnel, színe is hasonló, csak alul és főleg oldalt rozsdavörös; farktollai vörhenyes árnyalatúak, végükön egy széles és egy (vagy talán több) keskeny fekete harántszalaggal. Rokonainál bizalmasabb volt, de lövésnyi távolságra nem várt

meg. Az erdők kihaltak voltak. Egy citromsármány-társaságot láttam s a fák zúgásának orkánján keresztül nagynéha kihallottam egy-egy szén- vagy barátcinege gyámoltalan hívogatását.

Király Iván, Csorna.

Ritkábban megfigyelhető madárfajok hazánkban. *A kigyászölyvről,* *Circæetus gallicus* (GM.) nem mondható, hogy gyakran kerül szem elé, még kevésbé, hogy mai költőterületei ismertek. 1931 július 3-án a vértésnánai erdőben egy hatalmas öreg hím példány került puszkavégre, melynek vedlése már nagyon előrehaladt. E madarat a székesfehérvári múzeum részére tömettem ki. A vértésnánai erdőben e faj eddig még ismeretlen volt, ottani fészkelése valószínűnek látszik.

Kis sirály, *Larus minutus.* PALL. A Velencei-tó sirály-kolóniáján a tavaszi vonuláskor többször alkalmam volt megfigyelni egy-két párt, melyek a dankasirályok, *Larus ridibundus* L. portyázásaiban is résztvettek. 1931. év május derekán Dinnyésen egy szépen színezett hím példányt lőttem. Arra vonatkozólag, hogy a Velencei-tavon fészkel-e, kutatásokat végeztem — eddig még eredmény nélkül. Éppen ezért megfigyelésre ajánlom ornithologus társaimnak.

A vörösnyakú vöcsök, *Podiceps griseigena* (BODD.) CHERNEL szerint régebben közönséges fészkelő volt a Velencei-tóval összefüggő dinnyési „alsó Förtön”. Részemről megjegyzem, hogy 25 év óta kutatom a tavat, de e fajjal soha nem találkoztam. Még hírért sem hallottam. 1930-ban a közvetlenül Székesfehérvár mellett elterülő Sóstóban fészkelte egy pár néhány kis vöcsök, *Podiceps ruficollis* (PALL.) társaságában. Értesülésem szerint a vörösnyakú vöcsök mindenütt fogyóban van. Vajjon mi lehet ennek az oka?

A fekete harkály, *Dryocopus martius* (L.) száma délfelé erősen fogy. A vértésnánai erdőben mintegy 2—3 pár fészkel. Az óriási bükkfákban hatalmas odvakat váj, melyek később a kék galamb (*Columba oenas* L.) lakóhelyeivé lesznek.

Ugattyúk, *Burhinus oedienemus* (L.). Ritkán kerül szem elé, amit fokoz még az a körülmény, hogy tollruhájának színe bámulatosan alkalmazkodott környezetéhez. Ugyanez áll fészkeről, illetőleg tojásairól. Nagyobb fennsíkokon és kopár homokos legelőkön, ahol itt-ott csenevész bokrok (pl. galagonya) is vannak, hosszás bolyongás után találkozhatunk a madárral és megtalálhatjuk fészket is. Fészkelve találtam Tápióbicskén, Peszéradacson (Pest m.), valamint Tárnokon és Iszkaszentgyörgyön (Fejér m.).

Radetzky Dezső, Székesfehérvár.

Gyűrűs madarak. *Ardea cinerea* L. 1931 dec. 29-én Sárkeresztúron (Fehér m.) 30—40 tagból álló gémcapatból TAKÁTS JÓZSEF szürkegémét lőtt, lábán a következő felírású gyűrűvel: Riksmuseum Stockholm M. 10209. RADEZKY DEZSŐ szerint, kinek e jelentést köszönjük, a madár fiatal, 1931. évi költés s valószínűleg egy ott rekedt vonuló madártársaság tagja volt, útban délfelé.

1931 aug. 14-én Szentpéterföldén (Zala m.) szürke gémet lőttem a Madártani Intézet 68.071 sz. gyűrűjével. Fióka korában, 1931 jún. 6-án jelölték meg a kibalatoni gémtelenen. PÁLL MIKLÓS jelentése.

1931 okt. 7-én Viglone mellett, a milánói síkságon egy szürke gémet találtak a Madártani Intézet 56.717. sz. gyűrűjével, melyet fióka korában a kibalatoni gémtelenen jelöltek 1929 május 29-én. B. DONZELLI jelentése.

Falco tinnunculus L. 1932 jan. 15-én Törökbálinton vörösvércse ♂-et lőttek, melyet 1922-ben (tehát közel 10 éve) Tárnokon RADETZKY DEZSŐ a Madárt. Int. 4620. sz. gyűrűjével jelölt. RADETZKY DEZSŐ jelentése.

Lanius collurio L. 1931 okt. 15-én Kythyra szigetén, Peloponnes és Candia között tövisszűrő gébics tojót lőttek a MOSZ HG. ESTERHÁZY madár-vártája, Kapuvár, 526. sz. gyűrűjével, melyet BREUER BÉLA, mint öreg madarat gyűrűzött meg a Sopron melletti HUBERTUS kilátótoronynál 1931 május 23-án. A görög földművelésügyi miniszt. erdőigazgatóságának jelentése.

Ciconia ciconia (L.) 1931 szept. 2-án Nyáradkarácsonyfalván (Maros-Torda m.) VÁLICS JÓZSEF fán fennakadt gólyát fogott, lábán a következő gyűrűvel: Museum Nat. Hist. Leiden Holland 55.324. A gólyát fiatal korban 1931 júl. 22-én jelölték meg Ruinenben, Észak-Hollandiában. Vadász Ujság Marosvásárhely jelentése.

Vanellus vanellus (L.) 1932 márc. 13-án az olaszországi Brescia tartományban, Longhena mellett a Madárt. Intézet 71.679 sz. gyűrűjével a döm-södi Szunyogpusztán 1931 május 6-án öreg korban megjelölt bíbic került kézre. GORLANI ANTONIO jelentése. *Dr. szalóki Navratil Dezső.*

Görögországban kézrekerült házi rozsdafarkú. 1931 jún. 9-én TASCH PÁL Ágfalván egy fiatal házi rozsdafarkút gyűrűzött meg a MOSZ HERCEG ESTERHÁZY PÁL madár-vártája Kapuvár 798. számú gyűrűjével, melyet 1931 aug. 14-én Sgonradesban, Corfu szigetén ALEXANDRA METALLINOS ottani orvos fia egy fára helyezett csapdában megfogott. *Breuer György.*

Bombycilla garrulus (L.) adatok 1931/32 teléről. Lőcsén 1932 jan 24-én nagy csapat csonttollú madár lepte el a berkenyefákat s leszedte a megmaradt bogyókat. Néhány napi itt tartózkodás után eltűntek.

Greschik Viktor.

Szerencsről, Zemplén m. 1932 márc. 3-án 1 darab, Királyszállásról, Fehér m. márc. 28-án 3 darab érkezett FÁBA REZSŐ budai preparatóriumaiba.

Schmitt Zoltán.

Domoszlón, Heves m. 1932 ápr. 10-én lőttek egy ♂-et, mely hozzám került.

Kókai Dezső.

Szentendre környékén 1932 márc. 4-én 50 darab csonttollút figyeltem meg.

Bóth A.

Telkin, Pest m. 1931 dec. 14-étől kisebb-nagyobb csapatokban mutatkozott. 1932 márc. 2-án 60 darab vonult északra, közülük 1 példány a Nemzeti Múzeum gyűjteményébe került.

Stoflitz F.

Máriaremete környékén 1932 január havában egy madarász 4 darabot fogott.

Schmitt Zoltán.

Székesfehérvárra 1932 febr. vége felé a nagyon hideg napok beköszönésével érkeztek meg és a Szőlőhegyen levő Rácbánya (kőbánya) feletti szőlőskertek bozótjait szállták meg. A társaság mintegy 30—40 darabból állott. A bozótban található 5—6 *Celtis*-fa és vadrózsabokor gyümölcseit az utolsó szemig elfogyasztották, vagy a földre szórták, de ezeket többé fel nem szedték. Azután rátaláltak a városi parkokban levő *Celtis*-fákra és kizárólag ezek gyümölcseit ették. Majd később átbujták, átbogyózták az egész Szőlőhegyet. Éjjeli szállásukat a Rácbányában ütötték fel, ahová

minden délután 5—6 óra tájban érkeztek vissza és az éjszakát egy fenyő oltalmában töltötték. Márc. 13-án számuk 25 darabra olvadt. Márc. 16-án eltűntek.

Radetzky Dezső.

Réde községben Veszprém m. 1932 ápr. 21-én lőttek egy ♂-et, melyet hozzám küldtek tömésre.¹

Óry S.

Felsőgallán, Komárom m. 1932 ápr. 9-én 2 darab csonttollút lőttem, melyeket a Magyar Nemzeti Múzeumba küldöttem.²

Sitányi János.

Bethlenfalván, Udvarhely m. DR. HINLÉDER ÁKOS szerint a boróka, berkenye és bangita termését szedegették.

Keleti Ujság.

Cygnus cygnus (L.) Baranyasellyén. 1932 jan. 28-án GRÓF DRASKOVICH PÉTER Baranyasellyén énekes hattyúhímet lőtt. Méretei : szárny 608, fark 193, csüd 108, csőr 92 mm.

Óry Sándor.

Gypaëtus barbatus aureus (Hablizl) Nagybár mellett. 1931 júl. közepén Nagybár mellett, Hunyad m. egy a Magura-hegy felé átváltó saskeselyűt figyeltem meg. A terület közel van a Retyezáthoz, ahol már előbb is észlelték a madarat.

Rainer Irén.

Tyto alba guttata (Brehm) Csömörön. A Magyarországon csak helyenként előforduló gyöngybagoly egy példányát 1931 szept. 12-én Csömörön a szőlők egyik présházának tetején figyeltem meg.

Rainer Irén.

Adat a Rissa tridactyla (L.) előfordulásához Gömörben. Minthogy irodalmunk a hazánkban ritkán átvonuló és telelő háromujjú csüllő gömöri előfordulásáról csak azt a két példányt ismeri, melyet 1894 ápr. 8-án Rozsnyón lőttek, pótlólag közlöm, hogy egy példányt 1905/06 telén Rimaszécsen szalmakazal közelében fogtak, melyet BÁRÁNYOS múzeumi preparátor tömött ki.

Dr. Szabó-Patay József.

Aquila chrysaëtos (L.) Kisszálláson. 1932 febr. 26-án Kisszálláson, Bács-Bodrog m. GERA JÓZSEF alerdész varjak számára kihelyezett, foszforral mérgezett nyúl hullája mellett szirtisast talált holtan. A madár gyomra tele volt a mérgezett nyúl húásával. A szirti sasnak különösen fiatalabbkorú példányai főleg ősztől tavaszig látogatják a Nagy-Alföldet, újabban, sajnos, mind ritkábban. Ilyen kóborló fiatalabb, fejletlen heréjű hím ez a méregtől elhullott példány is. Tollazatán szembeszökő a fark tőfelén kezdődő fehérség nagy terjedelme, a sötét szalag a fark végén csak 95—130 mm széles, legkeskenyebb a közepén. Kormánytollai közül a két középső a legkopotabb, a többi újabb, barnásfekete színű szalaguk fényesebb; hamuszínű gyenge befuttatás csak a szélső tollak külső zászlóján látható. A szárnyon a 7—10. kézező belső fele nagyobb részt fehér, úgy, hogy a kiterjesztett szárnyon fölülről a fedőtollakon jóval túlmenően nagy fehér mező tűnik

¹ Bal heréje 2·5×2, jobb heréje 2·8×1·5 mm, a herék színe világospiros, gyomrában *Viscum album* bogyói. *G.*

² Két kövér tojó fejletlen petékkal. Begyük tele volt a *Viscum album* bogyóival, gyomrukban e bogyók héja. A két madár súlya 67 és 65 g. *G.*

szembe. Ezek a tollak a fiatalokú tollruha maradványai, végükön a barnásfekete szín kopottabb, mint a többi evezőn. Fején a hegyes tollak fakó rozsdássárga színűek, csak a fültájón élénkebb rozsdabarnák. Teste sötétbarna, alul élénkebb csokoládébarna, a tollazat bíborszínű fénye gyenge, még leginkább alul látható. Torkán a legtöbb toll fehér töve kiviláglik, a mellén is néhánynek. Hastollai barnák fehér hegygel. Felső farkfedőinek hegye fehér, többi része világosbarna, azonban fehér tőfelük is látható. Alsó farkfedői fehérek, a szélsők barna és rozsdás foltokkal. Felső szárnyfedői közül a nagyok sötétebb barnák, a többi világosabb barna, valamennyi többé-kevésbé jól látható sárgásfehér hegygel. Az apró fedőtollak a karszárny szélén alul rozsdaszínűek, fölül barnásak, világos szegéllyel. Alsó szárnyfedői közül a nagyok szürkésfeketék, fehér foltokkal, a többi barna vagy rozsdaszínű, hegyükön fehér vagy sárgásfehér apró foltocska. Hónaljtoollai barnák, tőfelükön és hegyükön fehérek. Gatyái barnák, néhány rozsdás folttal, különösen elül; a tollak vége elmosódott fehérszínű. Csüdjén a tollak fehérek, kívül rozsdabarna foltokkal, ezek a foltos tollak szintén fehérhegyűek. Az első 6 kézevező belső zászlóján kivágás, amely azonban a 6. evezőn gyengébb, mint a többin. A madár méretei: hossza 880, szárnya 600, farka 340, csüdje 111, csőre 54, csőre a viaszhártától 41 mm. A lábujjak méretei a karmokkal (közövel mérve): hátsó ujj a karommal 85, a karom külön 50; belső ujj 83, karom 45; középső ujj 92, karom 33; külső ujj 68, karom 21 mm.

Dr. Greschik Jenő.

Branta ruficollis (Pall.) Dunaföldváron. A vörösnakú lúd dunántúli előfordulásáról szóló adatok mindjobban szaporodnak. Eddigi ismereteink szerint elejtették a Dunántúlon időrendben: 1921 nov. 30-án Lovasberényben, Fehér m., 1922 febr. elején Szabadbattyánon, Fehér m., ♂, 1924 jan. 24-én Pálfalván, Moson m., ♀, 1925 jan. 24-én Balfon, Sopron m., ♂, 1927 jan. közepén Békáson, Veszprém m., 1928 nov. 7-én Nemeskércen, Sopron m., 1928/29 telén Bánfalun, Moson m. Azonkívül 1925 febr. első napjaiban észlelték Tata vidékén, Komárom m. s lőttek még egy példányt közelebbi adatok nélkül 1928 őszén a Fertőn. Átkerült Stájerországba is: 1929 febr. 20 Mooskirchen. Míg ezek az elejtési helyek többé-kevésbé mind dunántúli tavaink köré csoportosíthatók, legújabban, 1932 márc. 13-án DR TÓTH ZOLTÁN egy tojót a Dunán, Dunaföldvár mellett, Tolna m. lőtt egy csapatból, melynek társaságában apácaludak is voltak. A vörösnakú ludat a Duna másik partjáról, Bajáról már ismertük, ott 1929 jan. 13-án lőttek egy példányt, azonkívül előfordult a Csepel-szigeten is. A dunaföldvári példány fölül tompafekete, gyenge zöldes fénnel, legsötétebb a farsíkon, melynek tollai fehéresen szegélyezettek. A fejbűbján és felső nyakon átvonuló sáv mélyfekete, a homlokon barnás. Állán a tollacskák fehér alapja kilátszik. Torka inkább barnásszínű, mint fekete. Mellének alsó része feketésbarna, rozsdabarna csúcsszegéllyel a tollakon, amely különösen a szárny közelében szembetűnő. Evező- és kormánytollai barnásfeketék, utóbbiak fehér csúcsfoltokkal, kivéve a középső tollat, amely mélyfekete, fehér csúcsfolt nélkül. Fejoldaloltja élénk rozsdavörös, csak mellső alsó szegélyén található néhány apró feketés foltocska a tollak hegyén. A nyak fehér és fekete harántcsíkja alatt kezdődő rozsdás mező az elején mintegy 1 ½ cm szélességben élénk rozsdavörös, amely a begytájon fokozatosan rozsdabarnába megy át s ott szürkésbarna foltok szakítják meg. A mellső testet átfogó fehér harántgyűrűben a háton több barnásfekete folt található. A nagy- és középső

szárnyfedőkön fehéres szürkésbarna szegély. Combollai fehérek, az alsók szürkésbarna foltokkal. A lágyéktájon fehér tollak, széles szürkésbarna csüccsal, a felsők (belső) keskeny, a hátsók széles mélyfekete csüccszegéllyel. A hónalj tollak feketésszürkék. Hasa, alsó, és felső farkfedői fehérek, csőre és lábujjai feketék, karmai feketésszürkék. Méretei: hossza 450, szárny 335, fark a közepén mérve 96, oldalt 102, csüd 55, csőr 24, az orrlyukak elülső szélétől a csőr hegyéig 14, a felső káva magassága a homlokon 13, az orrlyuk közepén 11, mm. Lábujjak a karommal: hátsó ujj a karommal 8—9, karom külön 5; belső (bal) ujj 39, karom 7, belső (jobb) ujj 35, karom 7; középső ujj 47, karom 8; külső ujj 42, karom 6 mm. Kiterjesztett szárny mérete 1080 mm, súlya 1120 g. Petefészkekének hossza és szélessége (legnagyobb méretek): 18×8 mm.

Dr. Greschik Jenő.

Fehér búbos pacsirta. 1931 okt. 10-én Tura község határában, Pest m. DR. IFJ. ERŐDI-HARRACH BÉLA egyet. tanár fehér búbos pacsirtát lőtt, melyet kitömve a Nemzeti Múzeumnak ajándékozott. A madár tollazata tiszta fehérszínű, csak fején, hátán és némely evezőjén látható gyenge izabellaszínű befuttatás. Méretei nem érik el a normális színű példányok méreteit. Szárny hossza 95, fark 56, csüd 25, csőr 16 mm. Bóbitája a fején gyengén fejlett.

Dr. Greschik Jenő.

Homokot szedegető keresztcsőrűek. Igen sok madárról, különösen magevőkről tudjuk, hogy rendes táplálékukon kívül fölszednek ásványi anyagokat is: apró kövecskéket, homokot, földet, salakot, vakolatot, sőt, sőt olykor istállók nedves faláról salétromot. Magevő madarak és rigók fészkekben ülő fiókáiknak hordanak már ásványi anyagokat, melyeket gyakran nagyobb mennyiségben találtak zuzájukban, mint az öregekében. A német JACOBI vizsgálatai szerint különböző nagyságú kövecskék állandóan találhatók a magevők zuzájában, ezt azonban az amerikaiak pintyféléken végzett vizsgálatai nem erősítik meg. A kövecskék és homok mechanikai segédeszközök a táplálék, nevezetesen a magvak megőrlésére a zuzában s bizonyos fokig a fogatlan madarakban a rágást helyettesítik. Azonkívül ingerként hatnak a gyomor nyálkahártyájára, bőséges gyomornedv elválasztására serkentik a mirigyes gyomrot. Ezáltal a fölvett táplálék jobban kiaknázható, úgy hogy jelenlétük esetén kevesebb kell belőle, mint ezt MANGOLD, JAECKEL és KATH tyúkokon végzett kísérletei mutatják. Megfigyelték továbbá, hogy télen több ásványi anyagot vesznek föl a madarak, mint nyáron s abból arra következtettek, hogy a kövecskék csökkentik az éhség érzetét. A vakolatot nemcsak a homokszemek kedvéért szedik, hanem a benne található mész kedvéért is. A madarak ásványi anyagszeréről keveset tudunk, csak az látszik bizonyosnak, hogy a szövetekben raktározott különféle anorganikus anyagok nem mind kizáróan növényi eredetűek.

A szabadban, ha kellő figyelmet fordítunk rá, magevő madarainkat olykor meglephetjük ásványi anyagok fölszedése közben. Így számos megfigyelést találhatunk az irodalomban közönségesebb pintyféléinkről is. Keveset tudunk azonban a keresztcsőrűeknek ásványi anyagfölvételéről a szabadban. TICEHURST és WHISTLER angol ornithologusok az Ibis 1927-es évfolyama szerint megfigyeltek 4—5 keresztcsőrűt, amint egy öreg kémény falába megkapaszkodva annak vakolatát szedték. OLIVIER francia ornithologus érdekes esetet említ „Observations sur les oiseaux des Pyrénées Cen-

trales“ című dolgozatában (L'Oiseaux et la Revue Française d'Ornithologie 1931). Ugyanis a Pirenéekben megfigyelte, hogy a keresztcsőrűek csapatosan jártak egy falra, amelybe valóságos járatokat vájtak, hogy a salétromhoz hozzáférjenek. Magam 1929 aug. 28-án az 1350 m magasán fekvő Csorbai-tó mellett a Magas Tátrában a keresztcsőrűek homokszedését figyeltem meg. Ennek az esztendőnek nyarán számos keresztcsőrű, *Loxia curvirostra* L., nagyobbbrézt fiatal, volt a Magas Tátrában és a Lócse—Lublói hegységben a tobozokkal bőségesen megrakott fenyőkön. A tó mögötti fal egy homokos részén 5 keresztcsőrű szedegette a homokot. Közülük egyesek közben a közeli fenyőkre is szálltak, ahol csőrüket tisztogatták, de a homokban maradt társaik hívó szavára ismét leereszkedtek.

Dr. Greschik Jenő.

Madártani megfigyelések Állampusztáról, Pest m. Egész télen néhány, 80—100 darabból álló csapat hősármány, *Plectrophenax nivalis* (L.) tartózkodott vidékünkön, melyből 1932 márc. 8-án néhány példány Budapestre került. Kint a szikes vizes területeken mindig a víz széleit követték, még akkor is, amikor azok befagyva hóval voltak borítva. A seregélyek, *Sturnus vulgaris* L. idén, febr. 18-án érkeztek, márc. 8-án a bóbicek, *Vanellus vanellus* (L.), márc. 10-én a nagy póling, *Numenius arquata* (L.). Márc. 11-e előtt itt már alig lehetett foglyot csapatban látni, mind párosan járt; 11-én viharos hóesés volt s a foglyok ismét csapatba verődtek, mintegy 1 hétig, amíg a hó el nem olvadt. A barázdabillegető, *Motacilla alba* L. és örvös galamb, *Columba palumbus* márc. 16-án, a pajzsos cankó, *Philomachus pugnax* (L.) márc. 18-án jelent meg. E napon 2 füstű fecske, *Hirundo rustica* (L.) is repkedett egy régi, kiszáradt holt Dunaág felett, azután ismét eltűnt s csak ápr. 3-án volt ismét elvétve látható. Szürke gém, *Ardea cinerea* L. márc. 30-án, az első gólya 31-én, csapatosan ápr. 5-én érkezett. Tűzokat dűrögve márc. 25-én láttunk először. Ápr. 5-én 2 gulipánt, *Recurvirostra avosetta* L. figyeltünk meg.

Ecsedi Csapó Ferenc.

Madártani jegyzetek Szolnok és Békés megyéből. 1932 ápr. 16-án Szolnok és Szajol között a kiöntött Tiszán nagyszámú szárcsán kívül, melyek már párosan usztak, csak néhány búbos vöcsköt láttam. A vízből kiálló fűzfákon sok szarka röpködött ide-oda nyugtalanul, azonkívül 2—3 kékes réti héja keringett az ártérhez közeli réteken. Egy magas vízállású pocsolya mentén néhány nagy póling tartózkodott. Tovább a réteken 4—5 fehér gólyát láttam, melyek a falvakban már elfoglalták fészkeiket. Vésztőn, Békés m. ápr. 16-án 2 nagy őrgébicset figyeltem meg fűzfákon egy osztona mellett. Ápr. 17-én egy rétről 8 darú vonult erős kurrogással északkeletnek. Ugyanezen a napon Békés megye egy másik részén, lucernatáblán mintegy 250 darabból álló tűzókifalkát láttam. A tyúkok nagy területen szétszórva, a kakasok inkább tömegben. Dűrgésük megkezdődött, a csoportból egyszerre 25—30 kakas dűrgött. Dűrgésüket látszóval nézegetve, megfigyeltem, hogy az egyik kakas dűrgés közben hirtelen félfordulattal alácsüggesztett szárnya végével megérintette a tojót. Helyből is fölszálltak s repülés közben nyitva tartották csőrüket, egyesek dudáláshoz hasonló hangot hallattak.

Kókai Dezső.

KURZE MITTEILUNGEN.

Gemeinschaftliches Jagen von *Circus cyaneus* (L.) und *Falco peregrinus* Tunst. Vorigen Herbst konnte ich öfters das gemeinsame Jagen dieser beiden Raubvögel beobachten. Bekanntlich schützt sich ein Teil des Kleinwildes (*Perdix*, *Phasianus*), ausgenommen einzelne versprengte Exemplare und unerfahrene Junge, gegen die Angriffe des Wanderfalcken dadurch, dass es sich auf den Boden drückt, sobald der gefürchtete Feind naht. Der Wanderfalke kann seines reissenden Fluges wegen den auf den Boden gedrückten Vogel nicht ergreifen. Die Kornweihe hingegen stösst so lange auf die erspähte Vogelkette, bis sie ein ungeschickteres Stück fängt oder die Schar zum Auffliegen bewegt. Im letzteren Falle wird ein Stück die sichere Beute des Wanderfalcken, wenn kein Versteck (Bocksborn-, Schlehensträucher) in der Nähe ist. Öfters beobachtete ich nun, dass, sobald eine Kornweihe die sich drückende Rebhuhnkette attackierte und zum Auffliegen brachte, ein Wanderfalke, welcher der Weihe auf etwa 100—120 Schritt folgte, mit reissender Geschwindigkeit zur Stelle war und aus der fliegenden Schar seine Beute schlug. Nach Sättigung liess er der Kornweihe nur wertlose Reste übrig. Auch konnte ich öfters beobachten, dass ein Wanderfalke einer ihn während des Mahles störenden Kornweihe oder einem Rauhfussbussard die Beute überliess und sich neues Wildpret holte.

Andreas v. Graefl, Kétütköz.

Zahlenverhältnis der Wildgänse auf der Hortobágyer Puszta im Herbst 1931. Im vergangenen Herbst war ich dreimal auf der Hortobágyer Puszta um auf Wildgänse zu jagen. Unter letzteren war wieder *Anser albifrons* Scop. mit 95% vertreten. Die Zahl von *Anser fabalis* (LATH.) betrug nur 5—6% sämtlicher Gänse.

Andreas v. Graefl.

Winterbeobachtungen aus der Hanság. Am 2. Februar beging ich den östlichen Teil der Hanság im Soproner Komitate. Auf dieser etwa 30 km langen Strecke beobachtete ich folgende Vögel: Zwei kleine Flüge *Anser fabalis*, einige kleinere Gesellschaften *Anas platyrhynchos* und *Nyroca nyroca*, auch gemischt. 30 *Turdus pilaris* suchten auf einer Wiese Nahrung. Ein *Lanius excubitor* spähte von Häufen und einzeln stehenden Bäumen nach Beute, zuweilen wie im Sommer rüttelnd, ohne etwas zu fangen. Bei einer Torffabrik zog eine grosse Schar Möwen vorbei, doch konnte ich die Art aus der Entfernung nicht feststellen. Von Raubvögeln sah ich 1 altes ♂ Kornweihe und etwa 10 Bussarde, von denen die Hälfte Rauhfussbussarde waren. Neben dem Hanságkanal stöberte ich mehrmals einen Bussard auf. Schwerfällig und zögernd erhob er sich und strich nach Art der Weihen über die Rohrstopeln um sich bald darauf wieder zu setzen. Soweit ich denselben mit dem Feldstecher bei dem starken Wind beobachten konnte, erinnerte er mich an den Steppenbussard. Obgleich er weniger scheu war, als die übrigen, gelang es mir nicht ihn in Schussnähe zu erreichen. In den Wäldern war es ganz still, nur eine Gesellschaft Goldammern kam zur Beobachtung und vereinzelte Kohl- oder Nonnenmeisen-Stimmen klangen aus dem Sturm zu mir herüber.

Iván Király, Csorna.

Vögel, die in Ungarn seltener beobachtet werden. *Circaëtus gallicus* Gm. wird seltener gesehen und wenig weiss man über seine Horstplätze. Am 3.

Juli 1931 wurde bei Vértesnána ein starkes ♂ in fortgeschrittener Mauser erlegt; sein dortiges Horsten ist wahrscheinlich.

Larus minutus PALL. In der Lachmöwenkolonie am Velenceer-See konnte ich während des Frühjahrzuges mehrmal 1—2 Paare beobachten. Im Mai 1931 wurde bei Dinnyés ein ♂ erlegt. Meine Bestrebungen, das Nisten dieser Art am Velenceer-See festzustellen, blieben bisher erfolglos.

Podiceps griseigena (BODD.). Soll nach v. CHERNEL früher auf dem „Unteren See“ bei Dinnyés ein gemeiner Brutvogel gewesen sein. Ich besuche schon seit 25 Jahren den See, konnte jedoch diesen Vogel noch nie antreffen und auch keine Nachrichten erhalten. 1930 brütete am Sóstó bei Székesfehérvár ein Paar in Gesellschaft einiger Zwergsteissfüsse. Meines Wissens ist der Rothalsteissfuss überall im Rückgang, was mag die Ursache sein?

Dryocopus martius (L.) ist gegen Süden seltener anzutreffen. Im Walde bei Vértesnána brüten etwa 2—3 Paare. Sie hauen in die mächtigen Buchen grosse Höhlen, die später den Hohлтаuben zur Wohnung dienen.

Burhinus oediconemus (L.) Wird selten beobachtet, auch darum, weil die Farbe seines Federkleides der Umgebung wundervoll angepasst ist. Dasselbe gilt für Nest und Eier. Auf grösseren Flächen, trockenen, sandigen Brachen mit ärmlichem Weissdorngebüsch können wir nach langem Suchen den Vogel und sein Nest finden. Ich fand ihn brütend bei Tápióbieske, Peszéradacs (Kom. Pest), Tárnok und Iszkaszentgyörgy (Kom. Fehér).

Desiderius Radetzky.

Ringvögel. *Ardea cinerea* L. Bei Sárkeresztúr, Kom. Fehér wurde am 29. Dez. 1931 aus einer Schar von 30—40 St. ein Fischreiher geschossen mit dem Ringe am Lauf: Riksmuseum Stockholm M 10.209. Nach D. RADEZKY, dem wir die Nachricht verdanken, ist es ein junger Vogel und gehörte zu einer wahrscheinlich steckengebliebenen Gesellschaft, die auf der Reise nach dem Süden begriffen war.

Am 14. Aug. 1931 wurde in Szentpéterföldre, Kom. Zala, ein Fischreiher erlegt, der den Ring 68.071 des Ung. Ornith. Institutes trug. Er wurde als Nestling am 6. Juni 1931 am Kisbalaton beringt. Mitteilung von M. PÁLL.

Am 7. Okt. 1931 wurde bei Viglione in der Milanoer Ebene ein Fischreiher aufgefunden mit Ring 56.717 des Ung. Ornith. Inst. Derselbe wurde als Nestling am 29. Mai 1929 am Kisbalaton bezeichnet. Mitteilung von B. DONZELLI.

Falco tinnunculus L. In Törökbálint erlegte man am 15. Jan. 1932 ein ♂, das D. RADEZKY 1922 bei Tárnok mit Ring 4620 des Ung. Ornith. Inst. bezeichnete. Der Vogel trug also den Ring fast 10 Jahre. Mitteilung von D. RADEZKY.

Lanius collurio L. Am 15. Okt. 1931 wurde auf der Insel Kythira, zwischen Peloponnes und Candia ein Dorndreherweibchen erlegt, das den Ring trug: MOSz hg. ESTERHÁZY madárvártája Kapuvár 526 und von B. BREUER als Altvogel bei Sopron am 23. Mai 1931 beringt wurde. Mitteilung der Forstdirektion des griech. Ackerbauministeriums.

Ciconia ciconia (L.) Am 2. Sept. 1931 wurde in Nyárádkarácsonyfalva, Kom. Maros-Torda ein Storch von einem Baume herabgeholt, der den Ring trug: Museum Nat. Hist. Leiden Holland 55.324. Er wurde als Jungvogel in Ruinen, Nord-Holland am 22. Juli 1931 beringt. Mitteilung von „Vadász Ujság Marosvásárhely“.

Vanellus vanellus (L.) Am 13. März 1932 wurde in der Provinz Brescia in Italien, bei Longhena ein Kiebitz mit dem Ring 71.679 des Ung. Ornith. Institutes erbeutet, der auf der Szunyogpuszta bei Dömsöd am 6. Mai 1931 als Altvogel beringt wurde. Mitteilung von ANTONIO GORLANI.

Dr. Desider Navratil v. Szalók.

Ungarischer Hausrotschwanz auf Korfu erbeutet. Am 9. Juni 1931 beringte PAUL TASCH in Ágfalva, Kom. Sopron, einen jungen Hausrotschwanz mit dem Ring : MOSz hg. ESTERHÁZY PÁL madárvártája Kapuvár 798. Der Vogel wurde bereits am 14. August 1931 in Sgonrades, Insel Korfu in einer Falle gefangen, die der Sohn des Arztes A. METALLINOS auf einen Baum gestellt hatte.

Georg Breuer.

Vorkommen von *Bombycilla garrulus* (L.) im Winter 1931/32. In Leutschau erschienen am 24. Januar 1932 Seidenschwänze in grosser Menge auf den Vogelbeerbäumen und klaubten die noch vorhandenen Beeren ab. Nach einigen Tagen verschwanden sie.

Viktor Greschik.

Präparator R. FÁBA erhielt am 3. März 1932 1 St. aus Szerencs, Kom. Zemplén, am 28. März 3 St. aus Királyszállás, Kom. Fehér. Zoltán Schmitt.

In Domszló, Kom. Heves wurde am 10. Apr. 1 ♂ geschossen, das mir übersendet wurde.

Desider Kókai.

In der Umgebung von Szentendre beobachtete ich 50 St. am 4. März 1932.

A. Bóth.

Bei Telki, Kom. Pest zeigten sie sich vom 14. Dez. 1931 in kleineren und grösseren Gesellschaften. Am 2. März 1932 zogen 60 St. gegen Norden, von diesen kam ein Stück in das National Museum.

F. Stoflitz.

Bei Máriaremete, Kom. Pest fing ein Vogelfänger im Januar 1932 4 Stück.

Zoltán Schmitt.

Nach Székesfehérvár kamen sie gegen Ende Februar 1932 mit Eintreten der sehr kalten Tage und besetzten das Gebüsch der Weingärten am „Szőlőhegy“. Die Gesellschaft zählte etwa 30—40 Stück und verzehrte die Früchte der Zürgelbäume und Wildrosen. Nachdem sie diese aufgezehrt hatten, begaben sie sich in die öffentlichen Anlagen der Stadt und nährten sich auch hier von den Früchten der Zürgelbäume. Die Nachtruhe hielten sie in einem Steinbruch im Schutze eines Nadelbaumes. Am 13. März schmolz ihre Zahl auf 25 Stück. Am 16. März verschwanden sie.

Desider Radetzky.

Bei Réde, Kom. Veszprém wurde noch am 21. April 1932 ein ♂ erlegt, das mir zum Ausstopfen übersandt wurde.¹

Alexander Öry.

In Felsőgalla, Kom. Komárom schoss ich am 9. April 1932 2 Stück, die ich dem National Museum einsandte.²

Johann Sitányi.

In Bethlenfalva, Kom. Udvarhely nährten sie sich nach DR. A. HINLEDER von den Früchten des Wachholders, Vogelbeeren und Schlingbaumes.

„Keleti Ujság.“

¹ Linker Hoden 2.5×2, rechter 2.8×1.5 mm, Farbe der Hoden lichtrot, Magen mit *Viscum album* Beeren gefüllt. G.

² Zwei fette Weibchen mit ruhendem Eierstock. Ihr Kropf war mit Beeren von *Viscum album* gefüllt, ihr Magen enthielt nur Schalen dieser Beeren. Gewicht der beiden Vögel: 67 und 65 g. G.

Cygnus cygnus (L.) bei Baranyasellye. Am 28. Januar 1932 erlegte GRAF PETER DRASKOVICH bei Baranyasellye ein Singschwan-Männchen. Masse: Flügel 608, Schwanz 193, Lauf 108, Schnabel 92 mm.

Alexander Öry.

Gypaëtus barbatus aureus (Hablizl) bei Nagybár. Mitte Juli 1931 beobachtete ich bei Nagybár, Kom. Hunyad einen Bartgeier, der gegen den Magura-Berg hinüberwechselte. Der Ort der Beobachtung befindet sich in der Nähe des Retyezát, wo der Vogel auch früher vorgekommen ist.

Irene Rainer.

Tyto alba guttata (Brehm) in Csömör. Ein Exemplar der in Ungarn nur stellenweise vorkommenden Schleiereule sah ich am 12. Sept. 1931 am Dache eines Kelterhauses in Csömör, Kom. Pest.

Irene Rainer.

Zum Vorkommen von Rissa tridactyla (L.) im Komitate Gömör. Da über das Vorkommen im Kom. Gömör der in Ungarn selten durchziehenden und überwinterten Dreizehnmöwe die Literatur nur diejenigen beiden Exemplare erwähnt, die am 8. April 1894 bei Rozsnyó geschossen worden sind, teile ich hier nachträglich mit, dass ein Exemplar im Winter 1905/06 in Rimaszécs in der Nähe eines Strohschobers gefangen wurde und von Museumpräparator BÁRÁNYOS ausgestopft worden ist.

Dr. Josef Szabó-Patay.

Aquila chrysaëtos (L.) bei Kiszállás. Am 26. Febr. 1932 wurde bei Kiszállás, Kom. Bács-Bodrog neben einem mit Phosphor vergifteten und für Krähen ausgelegten Hasenkadaver ein Steinadler verendet aufgefunden. Sein Magen war mit dem vergifteten Fleische angefüllt. Die Grosse Ungarische Tiefebene pflegen besonders jüngere Steinadler hauptsächlich vom Herbst bis Frühling zu besuchen, doch geschieht dies in neuerer Zeit leider immer seltener. Ein solches herumstreichendes jüngeres Exemplar mit unentwickelten Hoden war auch dieses durch Gift getötete Männchen. Sein Schwanz ist grösstenteils weiss, die dunkle Endbinde nur 95—130 mm breit, in der Mitte am schmalsten. Steuerfedern neu, ausgenommen die beiden in der Mitte, die stark abgenützt sind; nur an der Aussenfahne der äussersten Federn ein schwacher aschgrauer Anflug. Am Flügel Innenhälfte der 7—10. Handschwinge grösstenteils weiss, so dass am ausgebreiteten Flügel oben ein grosser weisser Fleck neben den Deckfedern sichtbar ist. Diese Federn sind Reste des Jugendkleides, das Braun an ihrem Spitzendrittel sieht abgetragener aus, als auf den übrigen Schwingen. Am Kopf die spitzen Federn fahl rostgelb, nur in der Ohrgegend lebhafter rotbraun gefärbt. Körper dunkelbraun, unten lebhafter schokoladebraun mit schwachem Purpurschimmer. An der Kehle die weisse Basis der meisten, auf der Brust einiger Federn hervorschauend. Bauchfedern braun mit weisser Spitze. Spitzen der Oberschwanzdecken weiss, übrige Teile lichtbraun, doch ist auch ihre weisse Wurzel sichtbar. Unterschwanzdecken weiss, die äusseren braun mit röstlichen Flecken. Grosse Flügeldecken dunkelbraun, die übrigen lichter braun, sämtliche mit mehr-weniger gut sichtbaren gelblichweissen Spitzen. Kleine Deckfedern am Armrand unten röstlich, oben braun, mit lichten Rändern. Die grossen Unterflügeldecken grauschwarz mit weissen Flecken, die übrigen braun oder rostfarben, and den Spitzen weisse oder gelblichweisse kleine Fleckchen. Axillaren braun, an der Basis und Spitze weiss. Hosen braun mit einigen rostfarbenen Flecken, besonders vorn, alle

Hosenfedern mit undeutlichen weissen Spitzen. Laufbefiederung weiss, aussen mit rostbraunen Flecken, deren Federn ebenfalls weisse Spitzen tragen. Die Innenfahne der ersten 6 Handschwingen ausgeschnitten, Ausschnitt der 6. Schwinge schwächer als auf den übrigen. Masse des Vogels: Länge 880, Flügel 600, Schwanz 340, Lauf 111, Schnabel 54, Schnabel von der Wachshaut 41 mm. Zehen samt Krallen mit Zirkel gemessen: Hinterzehe 85, Kralle allein 50; Innenzehe 83, Kralle 45; Mittelzehe 92, Kralle 33; Aussenzehe 68, Kralle 21 mm.

Dr. Eugen Greschik.

Branta ruficollis (Pall.) bei Dunaföldvár. Die Zahl der Erlegungsorte von Rothalsgänsen im Gebiete jenseits der Donau kann wieder vermehrt werden, denn am 13. März 1932 erlegte Dr. Zoltán v. Tóth bei Dunaföldvár, Kom. Tolna, ein jüngeres Weibchen. Während aber die bisher bekannte gewordenen Erlegungsorte sich mehr-weniger in Nähe der Seen dieses Gebietes befinden: Lovasberény 30. XI. 1921; Szabadbattyán, Kom. Fehér Anf. II. 1922, ♂; Pátfalva (Podersdorf), Kom. Moson 24. I. 1924, ♀; Balf (Wolfs), Kom. Sopron 24. I. 1925, ♂; Békás, Kom. Veszprém Mitte I. 1927; Nemeskér, Kom. Sopron 7. XI. 1928; Bánfalu (Apetlon), Kom. Moson Winter 1928/29, ausserdem beobachtet bei Tata, Kom. Komárom Anf. II. 1925 und noch 1 Exemplar geschossen ohne nähere Angaben am Fertősee im Herbst 1928 — wurde das Exemplar von Dunaföldvár an der Donau erlegt, wo es sich mit anderen Rothals- und Nonnengänsen aufhielt. Am andern Ufer der Donau wurde diese Gans bereits am 13. I. 1929 geschossen und kam auch auf der Insel Csepel vor. Das Exemplar von Dunaföldvár ist auf der Oberseite mattschwarz, mit schwachem grünlichen Glanz, am dunkelsten am Bürzel, dessen Federn weisse Ränderchen haben. Der vom Oberkopf am Hals entlang laufende Streif tiefschwarz, auf der Stirn bräunlich. Am Kinn leuchtet die weisse Basis der Federchen hervor. Kehle mehr bräunlich als schwarz. Unterbrust schwarzbraun mit rostbraunen Spitzenrändern, die besonders seitlich vor den Flügeln zu Tage treten. Schwingen und Steuerfedern braunschwarz, letztere mit weissen Spitzenflecken, ausgenommen die mittelste Feder, die tiefschwarz ist und keinen weissen Spitzenfleck besitzt. Kopfseitenfleck intensiv rostrot, nur am vorderen unteren Rande mit einigen kleinen schwärzlichen Fleckchen an der Spitze der Federn. Die unter dem weissen und schwarzen Querstreifen des Halses beginnende rostbraune Partie etwa 1.5 cm breit intensiv rostrot, von da allmählich in der Kropfgegend in ein mattes Rotbraun übergehend, welches durch graubraune Flecken unterbrochen ist. Der weisse Querring am Vorderkörper ist am Rücken durch mehrere braunschwarze Flecken getrübt. Die grossen und mittleren Flügeldeckfedern mit weisslich graubraunen Spitzenrändern. Schenkelfedern weiss, die untersten graubraun gefleckt. Weichenfedern weiss, mit breiten graubraunen Spitzen, die obersten (innersten) mit schmalen, die hintersten mit breiten tiefschwarzen Spitzenrändern. Axillaren schwarzgrau. Bauch, Unter- und Oberschwanzdecken weiss, Schnabel und Füsse schwarz, Krallen schwärzlichgrau. Masse: Länge 450, Flügel 335, Schwanz in der Mitte gemessen 96, seitlich gemessen 102, Lauf 55, Schnabel 24, vom vorderen Nasenlochrand bis zur Schnabelspitze 14, Höhe des Oberkiefers bei der Stirn 13, bei der Mitte der Nasenlöcher 11 mm. Zehenmasse samt Kralle: Hinterzehe 8—9, Kralle allein 5; Innenzehe (linke) 39, Innenzehe (rechte) 35, Kralle 7; Mittelzehe 47, Kralle 8; Aussenzehe 42, Kralle 6 mm. Flugbreite 1080 mm, Gewicht 1120 g. Eierstock (grösste Länge und Breite) 18 × 8 mm.

Dr. Eugen Greschik.

Weisse Haubenlerche. Am 10. Okt. 1931 schoss bei Tura, Kom. Pest, PROF. DR. BÉLA ERŐDI-HARRACH eine weisse Haubenlerche, die er ausgestopft dem National Museum schenkte. Das Exemplar ist bis auf einen schwachen isabellfarbenen Anflug auf Kopf, Rücken und einigen Schwungfedern rein weiss. Seine Masse erreichen die Masse normal gefärbter Stücke nicht. Flügellänge 95, Schwanz 56, Lauf 25, Schnabel 16 mm. Der Schopf am Kopfe ist schwach entwickelt.

Dr. Eugen Greschik.

Sand aufnehmende Kreuzschnäbel. Von vielen Vögeln, besonders Körnerfressern ist es bekannt, dass sie neben ihrer gewöhnlichen Nahrung auch Mineralstoffe: Steinchen, Sand, Erde, Schlacke, Mörtel, Salz und von nassen Mauern der Stallungen sogar Salpeter aufnehmen. Körnerfresser und Drosseln tragen ihren noch im Neste sitzenden Jungen die nötigen Mineralstoffe mit dem Futter im Schnabel herbei und es sind im Muskelmagen von Nestlingen öfters mehr Mineralstoffe gefunden worden, als im Magen der Alten. Nach den Untersuchungen von JACOBI könnte man glauben, dass der Magen der Körnerfresser eigentlich nie leer von Steinchen sei, was jedoch amerikanische Untersuchungen an Kernbeissern nicht bestätigen. Steinchen und Sand sind mechanische Hilfsmittel, die im Muskelmagen das Zermahlen der Nahrung, besonders der Körner erleichtern und gewissermassen das bei den zahnlosen Vögeln fehlende Kauen ersetzen. Ausserdem üben sie einen mechanischen Reiz auf die Magenschleimhaut aus, wodurch eine reichlichere Absonderung des Magensaftes durch den Drüsenmagen erfolgt. Da also bei ihrer Anwesenheit die aufgenommene Nahrung besser ausgenutzt werden kann, wirken sie futtersparend, wie dies aus den Untersuchungen von MANGOLD, JAECKEL und KATH an Hühnern hervorgeht. Im Winter scheint eine regere Steinchenaufnahme stattzufinden, als im Sommer, woraus man schliessen kann, dass sie auch zur Beschwichtigung des Hungergefühls dienen. Mörtel wird nicht nur der Sandkörner wegen aufgenommen, sondern auch des darin enthaltenen Kalkes wegen. Über den Mineralstoffwechsel der Vögel wissen wir wenig, nur das scheint festzustehen, dass die in den Geweben des Körpers gespeicherten verschiedenen anorganischen Stoffe nicht ausschliesslich pflanzlichen Ursprungs sind.

Im Freien können wir zuweilen unsere Körnerfresser bei der Aufnahme von Mineralstoffen überraschen. Daher finden wir auch über unsere gemeineren Finkenvögel ziemlich zahlreiche Stellen in der Literatur, die von derartigen Beobachtungen berichten. Wenig wissen wir aber, wie sich diesbezüglich die Kreuzschnäbel im Freien verhalten. Nach Ibis, Jahrg. 1927 beobachteten TICEHURST und WHISTLER 4—5 Kreuzschnäbel, die sich an die Wand eines verfallenen Schornsteins anklammerten und dort Mörtel aufnahmen. OLIVIER berichtet in seiner Arbeit „Observations sur les oiseaux des Pyrénées Centrales“ (L'Oiseau et la Revue Française d'Ornithologie 1931) über eine Beobachtung, wonach in den Pyrenäen Kreuzschnäbel scharenweise eine Wand besuchten, in welche sie ganze Gänge gruben, um nach Salpeter zu suchen. Ich kamte am 28. August 1929 bei dem 1350 m hoch gelegenen Csorber-See in der Hohen Tatra die Sandaufnahme von Kreuzschnäbeln beobachten. Im Sommer des erwähnten Jahres waren an den mit Zapfen reich behangenen Fichten in der Hohen Tatra und im Leutschau—Lublauer Gebirge zahlreiche Kreuzschnäbel, *Loxia curvirostra* L., besonders Junge. An einer sandigen Stelle im Hintergrunde des Sees sass 5 Kreuzschnäbel und nahmen Sand auf. Zuweilen flogen einige auf die Äste

der nahen Nadelbäume und putzten sich den Schnabel, doch das eifrige Locken ihrer zurückgebliebenen Kameraden veranlasste sie die Stelle wieder aufzusuchen.

Dr. Eugen Greschik.

Vogelbeobachtungen bei Állampuszta, Kom. Pest. Den ganzen Winter hielten sich in der Gegend Scharen von 80—100 St. *Plectrophenax nivalis* auf, von denen einige am 8. III. 1932 nach Budapest gesendet wurden. Sie gingen immer den Wasserläufen nach, auch dann noch, als diese einfroren und mit Schnee bedeckt waren. Die Stare erschienen heuer am 18. II., Kiebitze am 8. III., grosse Brachvögel am 11. III. Vor dem 11. III. waren hier die meisten Rebhühner bereits paarweise anzutreffen, am 11. III. trat starker Schneefall ein und die Rebhühner rotteten sich wieder zu Scharen zusammen, dies dauerte etwa 1 Woche, bis der Schnee schmolz. Es wurden beobachtet: weisse Bachstelze und Ringeltaube 16. III., Kampfläufer 18. III. An letzterem Tage flogen 2 Rauchschwalben über einem trockenen toten Donauarm, die wieder verschwanden und erst am 3. IV. sah man neuerdings einige Rauchschwalben. Fischreiher 30. III., erster Storch 31. III., in Scharen 5. IV., Balzende Grosstrappen wurden zum erstenmal am 25. III. beobachtet, 2 Säbelschnäbler am 5. IV.

Franz Csapó v. Ecsed.

Ornithologische Notizen aus den Komitaten Szolnok und Békés. Am 16. April 1932 sah ich auf der Wasserfläche der aus ihren Ufern getretenen Theiss zwischen Szolnok und Szajol ausser vielen Blässhühnern, die bereits paarweise herumschwammen, nur einige Haubensteissfüsse. Die aus dem Wasser ragenden Äste der Weidenbäume hatten zahlreiche Elstern besetzt, die erregt hin- und herflogen. Auf den nahen Wiesen strichen 2—3 Kornweihen umher. Neben einem grösseren Tümpel hatten sich einige grosse Brachvögel niedergelassen. Weiter suchten 4—5 Störche nach Nahrung, die in den Dörfern bereits ihre Nester besetzt hatten. Bei Vésztő beobachtete ich an diesem Tage 2 Raubwürger auf Weidenbäumen neben einem Kanal. Am 17. April flogen 8 Kraniche laut rufend gegen NO. Ebenfalls am 17. April sah ich auf einem Luzernenfeld im Békéser Komitat einen Flug Grosstrappen, der etwa 250 Stück zählte. Die Hennen standen zerstreut, die Hähne dichter beisammen. Es balzten zu gleicher Zeit etwa 25—30 Hähne. Mit dem Feldglas konnte ich beobachten, wie ein Hahn in Balzstellung plötzlich eine halbe Wendung machte und mit der Spitze des niedergesenkten Flügels die Henne berührte. Sie erhoben sich auch ohne Anlauf in die Luft und hielten während des Fluges den Schnabel offen, einige liessen hierbei gurrende Laute ertönen.

Desider Kókai

I R O D A L O M.

Dr Ivar Hortling, Ornitologisk Handbok med beskrivningar över alla i Finland anträffade fågelarter och raser jämte avbildningar och enkom utförda ving-och äggmått m. m. samt namnförklaringar. Helsingfors 1929—1931. 1142 p.

HORTLING ebben a svéd nyelven megírt kézikönyvében, melyet a finn parlament által a svéd irodalom támogatására megszavazott összeg fölhasználásával adott ki, Finnország madarait dolgozta föl a jelen kor követelményeinek megfelelően. A finn madarak iránt érdeklődő ornitológusnak most